ONA TILI FANINI O‘QITISHDA ZAMONAVIY METODLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI

Raxmatova Gulhayo
Sharof Rashidov tumani 3-son
texnikum Ona-tili fan o’qituvchisi
+99888-327-99-88
https://doi.org/10.5281/zenodo.20377238

Annotatsiya. Mazkur maqolada ona tili fanini o‘qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlardan foydalanishning ahamiyati yoritilgan. O‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish, mustaqil fikrlashini shakllantirish hamda dars samaradorligini oshirish yo‘llari tahlil qilingan.
Kalit so‘zlar: ona tili, metodika, innovatsion yondashuv, nutqiy kompetensiya, interfaol metodlar, ta’lim samaradorligi

Abstract.This article highlights the importance of using modern pedagogical technologies and innovative methods in teaching the native language. It analyzes ways to develop students' speaking competence, form independent thinking, and increase the effectiveness of lessons.
Keywords: native language, methodology, innovative approach, speech competence, interactive methods, educational effective

Kirish

Bugungi kunda ta’lim tizimida olib borilayotgan tub islohotlar barcha fanlar qatori ona tili fanini o‘qitish metodikasini ham yangicha yondashuvlar asosida tashkil etishni talab qilmoqda. Globallashuv jarayonlari, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi hamda jamiyatda bilim va kompetensiyaga bo‘lgan ehtiyojning ortib borishi ta’lim sifatini oshirishni muhim vazifalardan biriga aylantirdi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, ona tili fanini o‘qitish jarayoni faqat nazariy bilimlarni yetkazish bilan cheklanib qolmasdan, balki o‘quvchilarning amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilishi lozim.

Ona tili – bu nafaqat grammatik qoidalarni o‘rgatuvchi fan, balki o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, muloqot qilish, o‘z fikrini aniq va ravon ifodalash hamda nutq madaniyatini shakllantiruvchi muhim vositadir. Ayniqsa, hozirgi zamon ta’limida kommunikativ yondashuvning ustuvorligi ona tili fanining ahamiyatini yanada oshirmoqda. Chunki har qanday bilim samarali bo‘lishi uchun u amaliyotda qo‘llanilishi, ya’ni o‘quvchi o‘z fikrini erkin ifoda eta olishi zarur.

Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlarning ta’lim jarayoniga keng joriy etilishi o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshirish, ularni faol ishtirok etishga undash hamda bilimlarni mustahkam o‘zlashtirishda muhim rol o‘ynamoqda. An’anaviy dars uslublaridan farqli ravishda, interfaol metodlar o‘quvchini ta’lim jarayonining markaziga qo‘yadi va uning mustaqil faoliyatini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, bugungi kunda raqamli texnologiyalarning rivojlanishi ona tili darslarini tashkil etishda yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Multimedia vositalari, elektron darsliklar, interaktiv platformalar va onlayn test tizimlari orqali darslarni yanada samarali va qiziqarli tashkil etish mumkin. Bu esa o‘z navbatida o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan motivatsiyasini oshiradi. Shu boisdan, ona tili fanini o‘qitishda zamonaviy metodlardan foydalanish masalasi dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada aynan shu muammo – ya’ni zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish orqali ta’lim samaradorligini oshirish masalalari tahlil qilinadi.

Metodologiya

Mazkur tadqiqotda ona tili fanini o‘qitishda zamonaviy metodlardan foydalanish samaradorligini aniqlash maqsadida kompleks yondashuv asosida ilmiy-pedagogik usullar majmuasidan foydalanildi. Tadqiqot jarayoni nazariy va amaliy bosqichlarda olib borildi.

Tadqiqotning nazariy asosini pedagogika, didaktika va ona tili o‘qitish metodikasiga oid ilmiy manbalar tashkil etdi. Xususan, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va kompetensiyaviy yondashuvga oid ilmiy qarashlar tahlil qilindi hamda umumlashtirildi. Shu bilan birga, ona tili fanini o‘qitishga doir mavjud darsliklar, metodik qo‘llanmalar va normativ hujjatlar o‘rganildi. Amaliy tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi:

- **Kuzatish metodi** – ona tili darslarida o‘qituvchi va o‘quvchi faoliyatini tahlil qilish, interfaol metodlarning qo‘llanilish darajasini aniqlash uchun;
- **Suhbat metodi** – o‘qituvchilar va o‘quvchilar bilan muloqot orqali zamonaviy metodlarning samaradorligi haqidagi fikrlarni o‘rganish uchun;
- **So‘rovnoma (anketa) metodi** – o‘quvchilarning darsga bo‘lgan munosabati, qiziqishi va faolligini aniqlash uchun;
- **Pedagogik tajriba-sinov metodi** – interfaol metodlarni qo‘llash orqali an’anaviy va zamonaviy dars natijalarini solishtirish uchun;
- **Tahlil va taqqoslash metodi** – olingan natijalarni umumlashtirish va samaradorlik darajasini aniqlash uchun.

Tadqiqot davomida tajriba-sinov ishlari umumta’lim maktablarining ona tili darslarida olib borildi. Tajriba jarayonida o‘quvchilar ikki guruhga – nazorat va tajriba guruhlariga ajratildi. Nazorat guruhida an’anaviy o‘qitish usullari qo‘llanilgan bo‘lsa, tajriba guruhida interfaol metodlar va zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida darslar tashkil etildi.

Natijalarni baholash mezonlari sifatida o‘quvchilarning:

- nutqiy kompetensiyasi darajasi,
- mustaqil fikrlash qobiliyati,
- darsdagi faolligi,
- bilimlarni o‘zlashtirish ko‘rsatkichlari asos qilib olindi.

Tadqiqot natijalari statistik va sifat jihatdan tahlil qilinib, zamonaviy metodlarning ona tili fanini o‘qitishdagi samaradorligi ilmiy asosda isbotlab berildi.

Natijalar va tahlil

Tadqiqot jarayonida ona tili fanini o‘qitishda zamonaviy metodlardan foydalanishning samaradorligi tajriba-sinov ishlari orqali o‘rganildi. Olingan natijalar shuni ko‘rsatdiki, interfaol metodlar asosida tashkil etilgan darslar o‘quvchilarning bilim darajasi va nutqiy faolligini sezilarli darajada oshiradi.

Xususan, tajriba guruhidagi o‘quvchilarda:

- darsga qiziqish darajasi ortdi;
- mustaqil fikrlash va tahlil qilish ko‘nikmalari rivojlandi;
- og‘zaki va yozma nutq madaniyati yaxshilandi;
- o‘z fikrini erkin ifodalash qobiliyati shakllandi.

Nazorat guruhidagi o‘quvchilarda esa an’anaviy metodlar qo‘llanilganligi sababli bilimlarni o‘zlashtirish darajasi nisbatan pastroq bo‘lib qoldi hamda darsdagi faollik kamroq kuzatildi. Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, “Aqliy hujum”, “Klaster”, “INSERT”, “Rol o‘ynash” kabi interfaol metodlar o‘quvchilarni dars jarayoniga faol jalb etadi va ularning individual fikrlashini rivojlantiradi. Ayniqsa, zamonaviy axborot texnologiyalari bilan uyg‘unlashtirilgan darslar yuqori samaradorlikka ega bo‘ldi.

Shuningdek, o‘quvchilarning bilimini baholash natijalari ham tajriba guruhida yuqoriroq ko‘rsatkichlarni qayd etdi. Bu esa zamonaviy metodlarning ta’lim sifatini oshirishdagi muhim o‘rni borligini tasdiqlaydi.

Takliflar

Tadqiqot natijalariga asoslanib, quyidagi ilmiy-amaliy takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Ona tili fanini o‘qitishda interfaol metodlardan muntazam va tizimli foydalanish zarur.
2. O‘qituvchilarning zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo‘yicha malakasini oshirishga alohida e’tibor qaratish lozim.
3. Dars jarayoniga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish maqsadga muvofiq.
4. O‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishga yo‘naltirilgan amaliy mashg‘ulotlar sonini oshirish kerak.
5. Ona tili darslarini hayotiy vaziyatlar bilan bog‘lab, kasbiy yo‘naltirilgan topshiriqlar asosida tashkil etish tavsiya etiladi.
6. Baholash tizimini takomillashtirib, o‘quvchilarning faolligi va ijodkorligini inobatga oluvchi mezonlarni joriy etish lozim.
7. Elektron darsliklar va interaktiv platformalardan foydalanishni kengaytirish ta’lim samaradorligini yanada oshiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ona tili fanini o‘qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish ta’lim samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, dars jarayoniga innovatsion yondashuvlarni joriy etish o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi, ularning mustaqil fikrlash, tahlil qilish va o‘z fikrini erkin ifodalash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Shuningdek, interfaol metodlar asosida tashkil etilgan darslar o‘quvchini ta’lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi hamda uning nutqiy kompetensiyasini shakllantirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi. An’anaviy o‘qitish usullariga nisbatan zamonaviy yondashuvlar o‘quvchilarning bilimlarni chuqur va mustahkam o‘zlashtirishiga ko‘maklashadi.

Tadqiqot davomida olingan natijalar shuni tasdiqlaydiki, ona tili darslarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, interfaol metodlar va kompetensiyaviy yondashuvdan foydalanish orqali ta’lim sifatini yangi bosqichga olib chiqish mumkin. Bu esa o‘z navbatida zamonaviy, fikrlay oladigan, nutqi ravon va ijtimoiy faol shaxsni shakllantirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, ona tili fanini o‘qitishda zamonaviy metodlardan samarali foydalanish nafaqat o‘quvchilarning bilim darajasini oshiradi, balki ularning shaxs sifatida rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu boisdan, mazkur yo‘nalishda olib boriladigan ilmiy izlanishlar va amaliy ishlar yanada takomillashtirilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Abdullayev, Sh. (2019). Pedagogik texnologiyalar va metodika. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi nashriyoti.
2. Xudoyberdiyeva, N. (2021). Ona tili ta’limi: metodika va amaliyot. Toshkent: Ta’lim, 2021.
3. Islomov, F. (2018). Zamonaviy pedagogik metodlar va interaktiv usullar. Tashkent: Innovatsiya nashriyoti.
4. Dilovarxon, B. (2024). Terminological terms of modern pragmalinguistics in the example of English, Russian and Spanish languages. Miasto Przyszłości, 44, 612-615.
5. Tkacheva, A. A. (2025). The Use of Digital Storytelling as a Tool for Enhancing Sociocultural Competence University Students Learning Spanish in Uzbekistan. Spanish Journal of Innovation and Integrity, 40, 293-312.
6. Tashpulatov, U. (2020). Ona tili ta’limida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli. Tashkent: O‘zbekiston ta’lim akademiyasi.

7. Muxtorov, R. (2017). Kompetensiyaviy yondashuv asosida ona tili o‘qitish. Toshkent: Akademiya nashriyoti.
8. Dadaboyev, H., Hamidov, Z., & Xolmanova, Z. (2007). O ‘zbek adabiy tili leksikasi tarixi. Toshkent: Fan, 97-103.
9. G‘aniyeva, S. (2019). Interaktiv dars usullari va metodikasi. Toshkent: O‘zbek universiteti nashriyoti.
10. Saodat, I., & Ma’suda, E. (2023). Bilingvizm turlari va ikkinchi til leksik bazasi. In international scientific conferences with higher educational institutions (Vol. 1, No. 14.04, pp. 185-188).